

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 21. Didaci Gonsales Holguini mors.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

*Frederici
Borromæi
liberalitas.*

tradidit: quæ quamvis grata fuere, longè tamen solidius gaudium fuit è conspectu selectissimorum Sociorum, qui antequam in varias partes spargerentur, visum est omnibus Frederici Borromæi, Cardinalis & Archiepiscopi Mediolanensis, dona, quantâ posset grati animi significatione, in templum nostrum induci debere. Dona fuere Iyphanotheca elegans Divi Caroli visceribus insignis: ejusdem statua manu principis sculptoris elaborata, & aliquot tabulæ Italicis penicillis ad miraculum depictæ: præterea viginti calices auro illusi, & alia multa, cum litteris ad Didacum Torres significantibus ea à se mitti, ut Fidei propagationem, erga Virgine MARIAM pietatem (nam etiam bis mille rosaria miserat) & consanguinei Divi cultum, quoquomodo posset promoveret. Ea omnia è templo Dominicanorum educta, solemni totius urbis & Prætoris concursu, inter hilaria ostentamenta, in domum nostram inducta sunt. Finitâ pompâ; oratio latina, ab Petro Hortensio Zabellonio Socio Neapolitano in honorem Divi Caroli habita, multum admirabilitatis habuit. Secundum hæc, litteræ Regis Catholici, semper benefici, apertæ sunt, jubentis Socios omnes sumptibus suis ex Europa missos, ubi portum Boni-aëris attingissent, ad urbes aut Indorum oppida, aut quò demùm à Provinciali suo destinarentur, pecuniâ Regiâ transportari, terrâ marique tanti Regis benevolentiam nos prosequente.

CAPUT

XX

De Collegiorum & sedium in Hispaniâ urbibus statutu.

Tyrocinium separatim.

Conventores dispersi.

Multa sedes in collegia eriguntur.

Estecum urbs.

Societatem recipit.

Chilena Valis excurritur.

Ludovicus Valdivia rexatur.

CAPUT

XXI

Didaci Gonsales Holguini mors, Patria-Monia.

IGITUR Provincialis, ex Regis liberalitate Sociis aliquot com meatu instructis, ad Indorum regiones & aliò missis, ipse reliquos per desertam centum & viginti leucarum planitiem litteris & virtutibus informandos Cordubam duxit. Ubi, quia Generalis Præpositus significarat velle se tyrocinium ab Collegio sejungis; Seminarium Divi Xaverii convictoribus, defectu alimentorum, aliò dilapsis, in Novitiorum domum commutatum est. Præterea novæ Provinciæ hoc accessit splendoris, quod sedibus Conceptionis & Mendocinæ in Chileno regno; Sancti Michaëlis in Tucumania; necnon Sanctæ Fidei, & Portus Boni-aëris, acceptâ à Generali Præposito potestate, Petrus Oniatius Collogiorum jura concesserit. Sic novella Provincia novem Collegia jam computans, sedium ornamento, Sociorum numero, operum multiplicitate pedetentim crescebat, circumspiciebatque Provincialis quâ parte, sive inter Hispanos, sive inter Indos amplificari posset. Nec diu fuit cum se optima utrobique obtulit occasio, Estecensis Hispanis, & Calchaquinis Indis Societatis sedes admittentibus. Estecum, modica Hispanorum urbs, è Peruvia ad flumen Argentum & Paraquariam per Tucumaniam pergentibus, magnas adfert utilitates, crevissetque supra cæteras Tucumania civitates, nî insalubritas aëris in humido & calido solo parum eventilato ejus incrementis obstisset. In hujus urbis ditione Indi æquè ac Hispani exiguum aut nullum animarum subsidium habebant. Eò igitur missi Franciscus Gomesius & Joannes Darius, civibus per Apostolica exercitia devinctis, eò consilium Provincialis promoverunt, ut Magistratus, rescisso quod de non admittendo alio Religiosorum Ordine fecerat decreto, oblati pecuniarum & agrorum levamentis, Societatem ultrò flagitaret. Didacus Torres jussu Provincialis impositis quinque Sociis hanc sedem legitime admisit, & postea factitata, foris verò valles Sancti Martini Quillotensis, Puenquensis, Picoënsis, & Mellipillana, solito more per emissarios nostros lustratæ sunt; & cum adeò præclare agerent, nunquam tamen quadruplatores obstrepere desinebant, in unum præcipuè Ludovicum Valdiviam, Australibus sedibus moderantem, irritati: quasi verò summum scelus esset Indos indefensos, autoritate, eloquentiâ, sanctitate vitæ protegere. Chiloënsia & Araucana horum temporum monumenta aut periire, aut paria cum præcedentibus annis fuere.

MENDOCINAM sedem, sesquimensis postquam eò cum Rectoris potestate venerat Didacus Gonsales Holguinus, Didaci Torres Provinciæ fundatoris primus socius, morte suâ funestavit. Oppidum Caçeres in Hispania cum mundo dedit. Sacrarum litterarum studia, peritia linguarum Indicarum, virtutes eximia, aliquot Collegiorum cum laude regimen, & concionandi munus, clarum in Peruvia

fecit.

fecit. Ubi postquam Indorum salutem variis in regionibus utiliter procurasset, sub vexam ætatem in Paraquariam delatus, multa ardua, suis locis denarrata, fortiter tulit. In Assumptionis urbe Sanctæ Inquisitionis Commissarii vices agens, multorum odia severitate in se concivit; adeo ut Sacerdos externus de eo mactando agitaris; & illato jam in ægrotantis cubiculum clam gladiò patrasset scelus, nã Cælum mentem subito avertisset. Alii fœdissimis calumniis innocentissimi hominis famam aspersere. Hinc fortè ortum, ut Alegambe scripserit, eum nullã mortali labe per totos sex & quadraginta Religionis annos conscientiam maculasse, grande officii benè administrati testimonium, & ad explodendas calumnias opportunum. Ternas contemplationi horas quotidie impendebat. Multa commentatus est prælo digna, Grammaticam lexiconque Lingue Quichoz, toti Peruviz communis, typis mandavit. Virginitatem ad usque vitæ extremum servavit, donec acutissimis doloribus extinctus, ad tantarum virtutum palmam evolaret. Cadaver diu mansit tractabile, vultus decorus & adhuc spiranti similis, indices præteritæ integritatis. Ex Mendocina sede ad vicina remotaque Barbarorum loca, collectã ubique ingenti animarum messe, excursus est: numerum à Societate baptizatorum maximum fuisse inde colligi potest, quòd nullus in Cuiocénsi Provincia Sacerdos, præter nostros Socios, linguam regionis calleret. Nec minorem Calchaquini præbuere laborum segetem.

CALCHAQUINA vallis ab Austro ad Aquilonem triginta leucis exigua latitudine in longum extensa, utrimque ferè altissimã montium Chileni regni & Peruviz finibus obversorum serie clauditur: utroque sui angulo hinc Saltam, inde Londinum, modicas Tucumaniz urbes, respicit. Calchaquinos Ingis Peruviz Regibus olim paruisse docent multa victæ gentis monumenta: perseverante adhuc in indigenarum animis erga Ingarum nomen veneratione. Divitum metallorum fodinas tam certum in ea valle latere, quàm incertus earum locus est: Barbaris, fossionis metu, aurum & argentum irritamenta malorum hucusque occultantibus. Noctu aliquando animal videri aiunt immensum splendorem è capite evibrans, estque multorum opinio eum splendorem Carbunculum esse: sed hætenus hujusmodi animal nec capi, nec occidi ullã arte potuit, quòd hominum manus ac oculos offuscata repente in mediis tenebris irradiatione eludat. Hujus vallis indigenæ ab ipso Hispanorum in Tucumaniam ingressu, semper ferè rebelles, tantã pertinaciã se suosque tutavere, ut aliquando ipsa femina titionibus ardentibus ad motis cessantes aut fugientes maritos ad repugnandum incitasse, & cum vires rabiesque deficerent, ex summis montium cacuminibus, ne in manus hostium venirent, præcipites se dedisse, aut per confertos gladios mortem provocasse visæ sint. Hanc gentem Alfonso Barfena olim pacificaverat, quam pacem, ruptis sæpè fœderibus, pro libitu interruperant, aut palam rebelles, aut sub dolosa pace damnosi. Inter quæ qualiscumque pacis intervalla, primi Socii, & novissimè Joannes Darius & Horatius Morellus, difficilibus potiùs quàm utilibus excursionibus rem Christianam promoveri contenderant. Verùm quoniam per temporarias has excursiones nihil admodum proficeretur, & crederetur continuatione doctrinæ pervicaces animos aliquando pervictum iri, aut saltem genti rebellare assuetæ frænorum fore: hoc anno, postquam Didacus Torres pro sustentandis Sociis sexcentos aureos annuos à Peruviz Prorege impetrasset, in hac valle duas sedes stabiles Societas ponere constituit. Ad quas ponendas Christophorus Torres & Antonius Maçerus Hispani, & totidem Itali, Horatius nempe Morellus & Joannes-Baptista Sampson, acceptã ab Tucumaniz Episcopo & Prætoris Regio novellam Republicam ordinandi, templa condendi, & oppida construendi, amplissimã potestate, missi sunt. Nec Calchaquini Societatem admittere renuebant, non tam Religionis causã, quàm quòd præteritis bellis diminuti, non admodum se jam viribus Hispanis superiores existimarent, & prætendi sibi pulchrum retrahendi se à bello pallium gauderent. Quare adventantibus Sociis gentis primores ex condicito occurrere, operam & industriam ad fabricandas ædes, partitis officiis, hilariter offerentes; statimque postquam Socios per finitimos pagos circumduxere, commodo in loco sacram Ædem,

*Severitas.**Integritas.**Lingua peruviana.**Mendocinorum Sociorum excursionis.*

CAPUT XXII.

*Calchaquina vallis ab Societate duabus sedibus occupatur.**Calchaquina vallis qualitates.**Calchaquinosum pertinacia.**Calchaquinosum in Europas odium.**Regis Catholicæ liberalitas de Sociis in vallem missis.**Calchaquini Socios recipiunt.*